

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2022-2.9>

С. О. Веснін, аспірант кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА ТА ДЕЯКІ НАПРЯМИ ЙОГО ЗАПОЗИЧЕННЯ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Взявши до уваги найбільш прогресивний зарубіжний досвід правового регулювання питань дисциплінарної відповідальності адвоката, автор обґрунтовує доцільність та пропонує шляхи його запозичення для вдосконалення відповідних положень законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність. Зокрема, автор аргументує те, що фундаментальним принципом визначення належного до застосування до адвоката дисциплінарного стягнення є пропорційність, згідно з якою дисциплінарне стягнення має обиратись з дотриманням необхідного балансу між несприятливими наслідками для адвоката і каральним, превентивним та виховним ефектом від дисциплінарного стягнення. Також, автор вказує на неприйнятно вузький спектр дисциплінарних стягнень для адвоката та варіацій шляхів їх застосування. Для усунення цієї проблеми автор пропонує розробити модель застосування штрафу як дисциплінарного стягнення для адвоката. Також, на переконання автора, позитивною зарубіжною практикою, яка може підвищити ефективність дисциплінарного контролю з точки зору підтримання високого професійного рівня адвокатів, є право кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури звільняти адвокатів від дисциплінарного стягнення або пом'якшувати для них дисциплінарне стягнення з випробуванням. Зокрема, за зразком Сполученого Королівства, Нідерландів та Німеччини автор обґрунтовує необхідність доповнити положення законодавства України, що стосуються зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, правилом про те, що з урахуванням особи адвоката та характеру допущеного ним дисциплінарного правопорушення замість зупинення права адвоката на заняття адвокатською діяльністю кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури може за згодою адвоката встановити умови його професійної діяльності після закінчення дисциплінарного провадження, які можуть включати: 1) обмеження обсягу практики адвоката; 2) проходження спеціального курсу підвищення кваліфікації; 3) втрату пасивного і активного права у рамках адвокатського самоврядування; 4) обмеження права бути керівником стажування; 4) інші обов'язки та обмеження, які дисциплінарний трибунал вважатиме за необхідне покласти на адвоката для захисту публічного порядку та недопущення повторення поведінки, яка порушує стандарти поведінки адвоката.

Ключові слова: зарубіжний досвід правового регулювання діяльності органів адвокатського самоврядування, дисциплінарна відповідальність адвоката, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю, пропорційність дисциплінарного стягнення.

S. O. Vesnin. Foreign experience of legal regulation of lawyer's disciplinary responsibility and some areas for its borrowing in the Legislation of Ukraine

relying on foreign best practices of the legal regulation of disciplinary liability of a lawyer (barrister), the author substantiates the feasibility and shows ways of its implementation so as to improve the relevant provisions of the legislation of Ukraine on the Bar and practice of law. In particular, the author argues that the fundamental principle of determining the disciplinary sanction to be applied to a lawyer is proportionality, according to which the disciplinary sanction should be chosen with a fair balance between adverse consequences for the lawyer and punitive, preventive and educational effect of disciplinary acti sanction on. Also, the author points out the unacceptably narrow range of disciplinary sanctions for a lawyer and variations in their application. To eliminate this problem, the author proposes to develop a model of applying a fine as a disciplinary sanction for a lawyer. Also, according to the author, a positive foreign practice that can increase the effectiveness of disciplinary control in terms of maintaining a high professional level of lawyers is the right of disciplinary commissions of lawyers to release lawyers from disciplinary action or mitigate disciplinary action. In particular, following the example of the United Kingdom, the Netherlands and Germany, the author justifies the need to supplement the provisions of Ukrainian law concerning the suspension of the right to practice law, by the rule that taking into account the lawyer and the nature of his disciplinary offense instead of the qualification and disciplinary commission of the bar may, with the consent of the lawyer, establish the conditions of his professional activity after the end of the disciplinary proceedings, which may include: 1) limiting the scope of the lawyer's practice; 2) passing a special refresher course; 3) loss of passive and active rights within the f bar; 4) restriction of the right to be the head of the internship; 4) other duties and restrictions that the disciplinary tribunal will deem necessary to impose on the lawyer to protect public order and prevent the recurrence of conduct that violates the standards of conduct of the lawyer.

Key words: foreign experience of legal regulation of activities of the Bar, disciplinary liability of a lawyer, suspension of the right to practice law, disbarment, proportionality of disciplinary sanctions.

Постановка проблеми. Дисциплінарна відповідальність як основоположний адміністративно-правовий інструмент забезпечення органами адвокатського самоврядування високого професійного рівня адвокатів та невідворотності наслідків порушення ними професійних стандартів завжди залишається в фокусі уваги фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на розвиток правових основ діяльності адвокатури, адже закріплена законодавством України матеріально-правова та процедурна складова системи дисциплінарної відповідальності адвоката мають значний невикористаний резерв їх вдосконалення у напрямках, що визначаються, головним чином, у світлі позитивного зарубіжного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацюванню зарубіжного досвіду, пов'язаного з виконанням органами адвокатського самоврядування покладеного на них завдання підтримувати високий професійний рівень адвокатів шляхом прагнення за допомогою заходів дисциплінарної відповідальності, присвячені, зокрема, ґрунтовні дослідження Н. І. Бочуляк «Адвокатське самоврядування в контексті сучасних світоглядних орієнтирів», В. А. Гвоздія «Адміністративно-правовий статус органів адвокатського самоврядування» та значна частина доробку І. О. Личенко. Однак, стан порівняльно-правового наукового опрацювання зарубіжного досвіду правового регулювання питань дисциплінарної відповідальності адвоката все ж залишається недостатнім, адже теоретико-правові та практико-прикладні положення й висновки досліджень українського співтовариства охоплюють не всі найкращі зарубіжні практики й, як наслідок, не обґрунтовують доцільність та шляхи збагачення ними законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Зважаючи на це, метою статті є виокремлення зарубіжних законодавчих рішень, запровадження яких з відповідною адаптацією у законодавство України про адвокатуру та адвокатську діяльність може підвищити ефективність дисциплінарної відповідальності адвоката як інструменту забезпечення органами адвокатського самоврядування високого професійного рівня адвокатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, звертаючись до міжнародних стандартів, зауважимо, що у Основних принципах ООН щодо ролі юристів у попередженні злочинності та поведженні з правопорушниками зазначається, що юристи через свої відповідні органи або законодавчі органи розробляють відповідно до національного законодавства й звичаїв та визнаних міжнародних стандартів та норм кодекси професійної поведінки юристів. Обвинувачення або скарги щодо юристів, які виступають у своїй професійній якості, підлягають якнайшвидшому та об'єктивному розгляду відповідно до належної процедури, що включає справедливий розгляд справи з правом на допомогу юриста на свій вибір. При цьому, дисциплінарні заходи щодо юристів розглядаються неупередженим дисциплінарним комітетом, створюваним юристами, у незалежному органі, передбаченому законом, або в суді та підлягають незалежному судовому контролю [1]. Так само, за змістом положень Рекомендації № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів у випадках, коли адвокати не діють у відповідності з професійними стандартами, викладеними в кодексах професійної поведінки, які розроблені адвокатськими колегами чи іншими професійними об'єднаннями адвокатів або встановлені законодавством, слід вживати належних заходів, включаючи дисциплінарне провадження. Адвокатські колеги та інші професійні об'єднання адвокатів слід наділити відповідальністю за здійснення дисциплінарного провадження щодо адвокатів або у належних випадках правом брати участь в такому провадженні. Дисциплінарне провадження має здійснюватися з повним додержанням принципів і норм, викладених у Європейській конвенції з прав людини, включаючи право адвоката брати участь у провадженні щодо нього і клопотати про перегляд прийнятого рішення в судовій інстанції. При визначенні санкцій за дисциплінарні порушення адвокатів слід дотримуватися принципу пропорційності [2].

Таким чином, відповідно до міжнародних рекомендацій, на органи адвокатського самоврядування покладається обов'язок забезпечувати настання для адвокатів наслідків допущених ними дисциплінарних проступків, дотримуючись під цьому стандартів справедливого розгляду з можливістю судового оскарження підсумкових рішень.

Оглянувши дисциплінарні практики, які запроваджені законодавством зарубіжних держав, насамперед, звернемо увагу на те, що у деяких державах примирення та дружнє врегулювання є першим кроком перед переданням матеріалів скарги на адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, до дисциплінарних комісій. Наприклад, у Нідерландах після подання скарги спеціальна група ради адвокатів спершу прагне мирно врегулювати спір з адвокатом або між адвокатами. У Чехії адвокати, які мають намір подати скаргу проти іншого адвоката, зобов'язані скористатись процедурою медіації за участю органів адвокатського самоврядування перед зверненням до дисциплінарного комітету або суду. У Англії та Уельсі дисциплінарна справа щодо адвоката перш за все розглядається спеціально визначеним арбітром, який пропонує модель рішення. Якщо сторони з нею не погоджуються, дисциплінарна комісія розслідує обставини та приймає рішення [3, с. 34].

Також, досить поширеним є закріплення за дисциплінарними органами адвокатур повноваження обмежитись визнанням порушення адвокатом певних професійних стандартів без застосування до нього санкцій. Водночас, значний теоретичний та практичний інтерес має система дисциплінарних стягнень та порядок її застосування у зарубіжних державах.

Так, отримавши скаргу на поведінку адвоката, Рада зі стандартів адвокатської діяльності Сполученого Королівства проводить на її підставі дисциплінарне розслідування. Якщо стверджуваний дисциплінарний проступок є достатньо серйозним, вона передає справу до служби дисциплінарних проваджень та мирного врегулювання, яка є незалежною організацією у системі органів адвокатського самоврядування. Якщо ця служба встановить винуватість адвоката, то на нього можуть накладатись такі санкції:

- висловлення рекомендацій;
- попередження;
- вимоги про проходження подальшої професійної підготовки;
- штрафи до 50 000 фунтів стерлінгів;
- заборона та відсторонення від практики [4].

Період відсторонення адвоката від практики може тривати упродовж визначеного проміжку часу або до моменту виконання адвокатом встановлених для нього умов продовження професійної діяльності. Допускається також встановлення умов подальшої адвокатської діяльності після завершення дисциплінарного провадження, які можуть заміни відсторонення або набрати чинності після закінчення періоду відсторонення. Ці умови можуть:

- обмежувати обсяг практики адвоката протягом певного часу настільки, наскільки дисциплінарний трибунал вважатиме за доцільне;
- встановлювати для адвоката (його працівників) пройти курс підвищення кваліфікації за програмою, затвердженою дисциплінарним трибуналом;
- передбачати інші обов'язки та обмеження, які дисциплінарний трибунал вважатиме за необхідне покласти на адвоката для захисту публічного порядку та недопущення повторення поведінки, яка порушує стандарти поведінки адвоката (правила гE221-гE224 Керівництва Ради зі стандартів адвокатської діяльності Сполученого Королівства) [4].

Незалежна дисциплінарна комісія може накласти на адвоката, обвинувачення у дисциплінарному правопорушенні проти якого було підтвержене за правилами процедури мирного врегулювання, одну або більше з таких санкцій:

- штраф на користь Ради зі стандартів адвокатської діяльності Сполученого Королівства (розмір такого штрафу буде визначено з урахуванням відповідних вказівок щодо санкцій) на таких умовах, які незалежна комісія вважає за потрібне, з урахуванням керівництва щодо визначення розміру штрафів;
- встановлення будь-яких умов щодо їх ліцензії або уповноважуючого документу (за необхідності);
- догана;
- висловлення рекомендацій щодо майбутньої поведінки адвоката;
- зобов'язання пройти навчальний курс безперервного професійного розвитку такого характеру та тривалості, які незалежна комісія вважатиме за доцільне, з подальшим підтвердженням його проходження з задовільним результатом (правило гE41 Керівництва Ради зі стандартів адвокатської діяльності Сполученого Королівства) [4].

Осмисливши вищевикладені законодавчі положення про систему дисциплінарних стягнень, яка діє у Сполученому Королівстві, та порядок її функціонування, відзначимо значний потенціал з точки зору виконання завдань дисциплінарних заходів процедур медіації та примирення з можливістю накладення на адвоката-порушника пом'якшених стягнень з наголосом на підвищення кваліфікації та накладення профілактичних тимчасових обмежень на обсяг професійної діяльності адвокатів. Привертає увагу й можливість встановлення умов подальшої адвокатської діяльності після завершення дисциплінарного провадження, які можуть замінити відсторонення або набрати чинності після закінчення періоду відсторонення та можуть включати проходження курс підвищення кваліфікації за програмою, затвердженою дисциплінарним органом, обмеження обсягу практики адвоката або встановлення інших обов'язків та обмежень.

Деякі вищевикладені законодавчі рішення знайшли своє відображення й у ст. 74 Федерального положення Німеччини про адвокатуру, за якою правління асоціації адвокатів може засудити дії адвоката, якими він порушив покладені на нього обов'язки, якщо провина адвоката є незначною, та відсутня необхідність подання заяви про відкриття судового провадження у справі адвоката. Рішення з питання засудження адвоката приймається після його заслуховування та з наведенням належного обґрунтування оцінки його провини. Водночас, відкриття провадження проти адвоката судом у справах адвокатів не суперечить тому, що правління палати адвокатів уже оголосило йому догану у зв'язку із тими самими діями. Однак, якщо суд у справах адвокатів скасував рішення про оголошення догани, оскільки ним не було встановлено вини у порушенні обов'язків, то провадження у справі адвоката у зв'язку із тими самими діями може відкриватись тільки на основі таких фактів та доказів, які не були відомі суду у справах адвокатів на момент прийняття рішення (ст. 115а Федерального положення Німеччини про адвокатуру) [5].

Звичайне дисциплінарне провадження розпочинається, якщо під час попереднього вивчення матеріалів скарги очевидними стають достатні підстави вважати, що мають місце у діях адвоката ознаки дисциплінарного проступку, тяжкість якого не дозволяє обмежитись його засудженням без дисциплінарних заходів. Законодавство Німеччини закріплює можливість застосування до адвокатів таких дисциплінарних стягнень:

- попередження,
- догана,
- грошовий штраф у розмірі до 25 000 євро,
- заборона здійснювати діяльність у певних галузях права у якості представника та помічника на термін від 1 до 5 років,
- виключення із адвокатури (ст. 114 Федерального положення Німеччини про адвокатуру) [5].

При цьому, привертає увагу детальне регулювання деяких матеріально-правових та процедурних аспектів застосування обмеження права на заняття адвокатською діяльністю. Йдеться про те, що законом передбачена можливість для адвоката, який підданий цьому стягненню, захищати інтереси своєї дружини/чоловіка, співмешканки/-ця та своїх неповнолітніх дітей, якщо для цього не вимагається представництво через адвокатів. Також, встановлено, що адвокат, який навмисно порушує встановлену щодо нього заборону представництва, виключається із адвокатури, але у зв'язку із особливими обставинами суд у справах адвокатів може вважати достатнім застосування більш м'яких заходів (ст. 114a Федерального положенням Німеччини про адвокатуру) [5].

З вищевикладеного випливає визнана німецьким законодавцем особлива важливість дотримання основоположних принципів юридичної відповідальності, якими є пропорційність (більш суворі дисциплінарні стягнення застосовуються, лише якщо обґрунтована недостатність більш м'яких дисциплінарних стягнень) та недопущення подвійної відповідальності (неможливість після закриття дисциплінарного провадження щодо адвоката використання фактів та доказів у провадженнях щодо тих самих його вчинків).

Докладна регламентація питань відшкодування процедурних витрат у дисциплінарних провадженнях щодо адвокатів властива законодавству Нідерландів. Так, за Актом Королівства Нідерланди про адвокатів, якщо скарга про несумісність поведінки адвоката з професійними стандартами виявиться обґрунтованою, дисциплінарна комісія може застосувати до адвоката: 1) попередження; 2) догану; 3) фінансове стягнення; 4) відсторонення від професійної діяльності строком не більше, ніж на 1 рік; 5) виключення з адвокатури. Водночас, незалежно від підтвердження доводів скарги, дисциплінарна комісія може обмежитись констатацією порушення без накладення стягнення. У будь-якому випадку, якщо комісія повністю або частково задовольнить скаргу, вона може у своєму рішенні передбачити, що витрати або їх частина, обґрунтовано понесені скаржником у зв'язку з розглядом скарги, відшкодовуються адвокатом, не на користь якого винесене рішення, і що витрати або їх частина, які понесла адвокатура Нідерландів у зв'язку з розглядом справи, відшкодовуються їй адвокатом, не на користь якого винесено рішення (ст. 48 Акту Королівства Нідерланди про адвокатів) [6].

Дисциплінарний суд проводить розслідування на підставі рішення дисциплінарної комісії. Суд також може враховувати факти, на які дисциплінарна комісія не посилалась під час прийняття рішення, а також може досліджувати обставини, які дисциплінарна комісія вважає недоведеними (ч. 4 ст. 57 Акту Королівства Нідерланди про адвокатів) [6].

Дисциплінарна комісія, застосовуючи до адвоката відсторонення від професійної діяльності може призначити для адвоката випробувальний термін зі встановленням спеціальних умов професійної діяльності адвоката тривалістю не більше, ніж 2 роки після набрання чинності рішенням комісії. За підсумками випробувального терміну дисциплінарна комісія повністю або частково звільняє адвоката від стягнення у вигляді відсторонення від професійної діяльності (ст. 48a Акту Королівства Нідерланди про адвокатів) [6].

Привертає увагу й те, що за законодавством Нідерландів дотримання адвокатом, якому як дисциплінарне стягнення призначене відсторонення від професійної діяльності з випробувальним терміном, встановлених дисциплінарною комісією спеціальних умов професійної діяльності покладається на одного або декількох спостерігачів, які призначаються на строк до 12 тижнів та доповідають про стан організації та здійснення професійної діяльності адвокатом. Спостерігач, а також визначені ним особи, які його супроводжують, мають право доступу в будь-яке місце, де відповідний адвокат здійснює адвокатську діяльність, і вони мають право переглядати досьє, рахунки, документи та інші носії інформації, що стосуються адвокатської практики, перевірку якої спостерігач вважає необхідним для належного виконання свого завдання, у тому числі товариства, в якому адвокат здійснює адвокатську діяльність (ст. 60d Акту Королівства Нідерланди про адвокатів) [6].

Адвокат, щодо якого мають місце обґрунтована підозра щодо вчинення ним дисциплінарного правопорушення, яке заподіяло або заподіює значну шкоду охоронюваним законом інтересам, може бути за запитом голови ради адвокатів відповідного регіону тимчасово відсторонений від професійної діяльності після заслуховування адвоката або належного виклику його для надання пояснень (ст. 60a Акту Королівства Нідерланди про адвокатів) [6].

Обміркувавши вищенаведене, дієвим інструментальним механізмом перевірки дотримання адвокатом спеціальних умов професійної діяльності протягом випробувального терміну може бути призначення дисциплінарним органом спостерігачів з числа адвокатів, які для виконання їх завдань матимуть змогу переглядати досьє, рахунки, документи та інші носії інформації, що стосуються адвокатської практики. Ефективним

за відповідних обставин з точки зору мінімізації наслідків дисциплінарного проступку може бути тимчасове відсторонення адвоката від професійної діяльності за рішенням представника виконавчого органу адвокатури за наявності обставин, що вказують на обґрунтовану підозру щодо вчинення адвокатом дисциплінарного правопорушення, яке заподіяло або заподіює значну шкоду охоронюваному законом інтересам.

Переходячи до вивчення законодавства Польщі у цій частині, зауважимо, що органи адвокатського самоврядування Польщі можуть накладати на адвокатів, які вчинили дисциплінарний проступок, одне з цих дисциплінарних стягнень з такими особливостями:

- 1) попередження – призначає декан ради адвокатів;
- 2) догана – із заборотою на виконання патронату протягом усього терміну від 1 до 5 років зі втратою права бути обраним до органу адвокатського самоврядування на строк від 3 років від дня набуття чинності рішенням;
- 3) грошове стягнення – в діапазоні від 5-кратного до 50-кратного основного внеску із заборотою на виконання патронату протягом усього терміну від 1 до 5 років зі втратою права бути обраним до органу адвокатського самоврядування на строк від 3 років від дня набуття чинності рішенням;
- 4) призупинення професійної діяльності на строк від 3 місяців до 5 років – за втратою пасивного і активного права у рамках адвокатського самоврядування на строк 6 років від дня набуття чинності рішенням;
- 5) виключення з колеґії адвокатів – без права поновлення до реєстру аплікантив на адвоката строком через 10 років від дати набрання чинності рішенням (ст. 81-85 Закону Польщі «Про професію адвоката») [7].

Більше того, дисциплінарний суд може зобов'язати органи адвокатського самоврядування оприлюднити рішення про застосування дисциплінарного стягнення для адвокатського середовища шляхом його опублікування в журналі, видавцем якого є орган адвокатури (ч. 6 ст. 81 Закону Польщі «Про професію адвоката») [7].

Дисциплінарне провадження закінчується постановою або рішенням, що направляється до учасників і міністра юстиції протягом 14 днів з моменту отримання копії рішення разом із зазначенням причин, та зазначенням часу і режиму апеляції. Міністр юстиції може розпочати розслідування чи провадження перед дисциплінарним судом відносно адвоката (ст. 88а, ч. 2 ст. 90 Закону Польщі «Про професію адвоката») [7].

Дисциплінарний суд вирішує самостійно правові питання та ухвалює рішення, засновані на незалежній оцінці обсягу доказів, враховуючи обставини як на користь, так і на шкоду обвинуваченим (ч. 2 ст. 89 Закону Польщі про адвокатуру). Після перегляду підсумкового рішення дисциплінарного суду вищим дисциплінарним судом в другій інстанції, воно може бути оскаржене сторонами, міністром юстиції, омбудсменом та головою найвищої ради адвокатів Польщі у касаційному порядку до верховного суду на підставі грубого порушення права, у тому числі з приводу неспівмірності дисциплінарного покарання (ст. 90-91b Закону Польщі «Про професію адвоката») [7].

Таким чином, примітним у правовій основі дисциплінарного провадження та застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів Польщі є ступінь деталізації у ній правових наслідків дисциплінарних стягнень, у тому числі визначення строку, протягом якого виключений з адвокатури не може бути вступити до адвокатури, а також обмежень бути керівником стажування або брати участь в управлінні внутрішніми справами адвокатури.

Висновки. Формулюючи пропозиції щодо використання вищенаведеного зарубіжного досвіду для вдосконалення положень законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність, що стосуються дисциплінарної відповідальності адвоката, зауважимо, що фундаментальним принципом визначення належного до застосування до адвоката дисциплінарного стягнення є пропорційність, згідно з якою дисциплінарне стягнення має обиратись з дотриманням необхідного балансу між несприятливими наслідками для адвоката і каральним, превентивним та виховним ефектом від дисциплінарного стягнення. З цього випливає необхідність застосування дисциплінарного стягнення, яке є найменш суворим та достатнім для досягнення його мети, що зобов'язує обґрунтовувати неможливість застосування менш суворого дисциплінарного стягнення.

Разом з тим, передбачений законодавством України спектр дисциплінарних стягнень та варіацій шляхів їх застосування є незначним та включає лише попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від 1 місяця до 1 року та позбавлення цього права. Видається очевидним, що розрив з точки зору ступеня суворості між попередженням та тимчасовим позбавленням права на заняття адвокатською діяльністю, яке нерідко є єдиним джерелом доходу, є неприйнятним. Натомість, послуговуючись рішеннями, відображеними у положеннях зарубіжних нормативно-правових документів щодо заходів дисциплінарної відповідальності адвокатів, можна запропонувати декілька додаткових до передбачених законодавством України дисциплінарних стягнень та деякі особливі умови застосування дисциплінарних стягнень, які розширюють різноманіття способів збалансувати їх репресивну та профілактичну спрямованість.

Перш за все, привертає увагу широка поширеність штрафу як грошового дисциплінарного стягнення для адвокатів, яке посідає проміжне місце між попередженням та обмеження чи позбавлення адвоката права займатись професійною діяльністю (Німеччина, Польща, Сполучене Королівство тощо). Також, позитивною зарубіжною практикою, яка може підвищити ефективність дисциплінарного контролю з точки зору підтримання високого професійного рівня адвокатів, є право кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури

звільняти адвокатів від дисциплінарного стягнення або пом'якшувати для них дисциплінарне стягнення з випробуванням, яке полягає в недопущенні дисциплінарних правопорушень у подальшій професійній діяльності та в дотриманні обмежень або особливих умов професійної діяльності (Сполучене Королівство, Німеччина). Зокрема, за зразком Сполученого Королівства, Нідерландів та Німеччини видається за доцільне запропонувати доповнити положення законодавства України, що стосуються зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, правилом про те, що з урахуванням особи адвоката та характеру допущеного ним дисциплінарного правопорушення замість зупинення права адвоката на заняття адвокатською діяльністю кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури може за згодою адвоката встановити умови його професійної діяльності після закінчення дисциплінарного провадження, які можуть включати: 1) обмеження обсягу практики адвоката; 2) проходження спеціального курсу підвищення кваліфікації; 3) втрату пасивного і активного права у рамках адвокатського самоврядування; 4) обмеження права бути керівником стажування; 4) інші обов'язки та обмеження, які дисциплінарний трибунал вважатиме за необхідне покласти на адвоката для захисту публічного порядку та недопущення повторення поведінки, яка порушує стандарти поведінки адвоката.

Список використаних джерел:

1. Основные принципы, касающиеся роли юристов, приняты Восьмым Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями от 7 сентября 1990 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313/conv#Text.

2. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 року. URL: <https://rd.ua/storage/lessons/71/912>.

3. World Bank (2017). Comparative Analysis of Bar Associations and Law Societies in Select European Jurisdictions. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28959/121502-WP-ComparativeAnalysisofBarAssociationandLawSocietiesinSelectEuropeanJuriscditionsEN-PUBLIC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

4. Rab S. (2021). Regulation of the legal profession in the UK (England and Wales): overview. Thomson Reuters practical law. URL: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-633-7078?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-633-7078?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true).

5. Федеральне положення Німеччини про адвокатуру від 1 серпня 1959 року № 303-8. Дата оновлення: 10 жовтня 2013 року. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>.

6. Act on Advocates (Advocatenwet) of the Netherlands of 1 October 1952. Status as of: 21 August 2017. URL: <https://www.advocatenorde.nl/document/advocatenwet-engels-definitief-21-08-2017>.

7. Закон Польщі «Про професію адвоката» від 26 травня 1982 р. Дата оновлення: 23 серпня 2013 року. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/zakonodavstvo-pro-adv-polshazvedenyj-pereklad.pdf>.